

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

ГАРНА СВІТЛАНА ЮРІЇВНА

УДК [373.5.016:821(100)]:004

**МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
У СТАРШІЙ ШКОЛІ З ВИКОРИСТАННЯМ
ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (зарубіжна література)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Миколаїв – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор педагогічних наук, професор
Ісаєва Олена Олександрівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, завідувач
кафедри методики викладання
світової літератури.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, доцент
Островська Галина Олександрівна,
Івано-Франківський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти,
завідувач кафедри теорії та методики навчання;

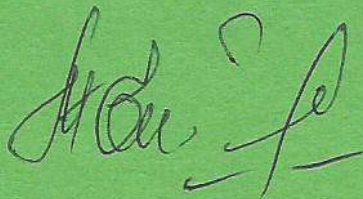
кандидат педагогічних наук, доцент
Сафарян Світлана Іванівна,
Інститут післядипломної освіти Київського
університету імені Бориса Грінченка,
доцент кафедри мовно-літературної освіти.

Захист дисертації відбудеться «23» грудня 2020 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 38.134.02 Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського за адресою: 54001, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24, ауд. 01.424.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (54001, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24).

Автореферат розісланий «23» листопада 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасні соціально-економічні, політичні, культурні перетворення висувують на перший план проблему модернізації змісту освіти, пошуку нових освітніх парадигм, зорієнтованих на здатність особистості до навчання впродовж усього життя. Вагома роль у цьому процесі належить сучасному освітньому простору з урахуванням його технологізації. Тому назріла необхідність удосконалення змісту дистанційного навчання в сучасній школі, створення інформаційно-комунікаційного забезпечення та застосування різноманітних нових форм і методів навчання. Про це наголошено в офіційних документах, що так чи так регламентують аспекти використання технологій дистанційного навчання: Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (2000); «Положення про дистанційне навчання» (2013); Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» (2016); «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні» (2016); Закон України «Про освіту» (2017); «Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти» (2019); «Положення про дистанційну форму здобуття загальної середньої освіти» (2020).

У вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії та практиці проблему реалізації віддаленого освітнього простору досліджували такі науковці: І. Заярна, О. Кіріленко, О. Муковоз, М. Топузов, Ю. Фальштинська (дистанційна освіта в системі вищої школи); Т. Вдовичин (використання мережевих технологій); С. Литвинова (технології віртуального класу); Г. Дацюк (особливості використання ІКТ у школі); Г. Муромцова (мультимедійні засоби дистанційної освіти); Ю. Новіков (технології дистанційних інтернет-систем навчання); Т. Колчук, Ю. Комаров, Н. Морозова, Ю. Тихомирова, О. Хара, А. Чірво, Г. Шиліна, С. Шокалюк (дистанційне навчання учнів з певних дисциплін). Зауважимо, що методика застосування дистанційних технологій навчання учнів з літератури ні частково, ні комплексно в педагогічній науці не розроблена.

Теоретичні, практичні й соціальні аспекти дистанційного навчання досліджували як зарубіжні (О. Андрєєв, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторської, Ю. Швець та ін.), так і вітчизняні (В. Биков, В. Гриценко, О. Дем'яненко, Ю. Жук, В. Кухаренко, В. Олійник, Н. Сиротенко, П. Стефаненко та ін.) науковці.

У науково-методичних розвідках останніх десятиліть дослідники наблизилися до вирішення зазначеної проблеми загалом й окреслили перспективи подальших пошуків: А. Богосвятська, Ю. Еельмаа, Л. Назаренко, О. Ніколенко, Г. Островська, О. Покатілова, С. Федоров, Т. Яценко (ІКТ в літературній освіті школярів); Н. Волошина (перспективні педагогічні технології та новаторські форми занять у практиці вчителя літератури); О. Дем'яненко (використання елементів медіаосвіти у вивченні літератури школярами); С. Жила (роль суміжних видів мистецтв у сприйманні учнями літературних текстів); О. Ісаєва (специфіка читацької діяльності школярів із залученням до освітнього середовища медіатекстів і креолізованих текстів,

явище піар-менеджменту в діяльності вчителя-словесника, навчання літератури в цифрову епоху); Ж. Клименко (використання візуалізаційного матеріалу на уроках літератури); Л. Мірошніченко, Ц. Палмер (загальна проблематика використання комп'ютерних технологій у літературній освіті школярів); Н. Скриннік (використання хмарних технологій); В. Уліщенко (формування медіакомпетентності старшокласників); С. Сафарян (дистанційна робота з обдарованими дітьми); І. Ціко (медіадидактичні засади навчання літератури в школі); В. Шуляр (електронне конструювання уроку літератури) та ін.

Практична реалізація елементів дистанційного навчання зарубіжної літератури висвітлена проблематикою діяльності вчителя в інклюзивному середовищі (С. Пелих), цифровізації і використання електронних дидактичних матеріалів і завдань у підручниках (О. Ісаєва, Ж. Клименко, А. Мельник; Ю. Ковбасенко; О. Ніколенко, О. Орлова, Л. Ковальова; В. Паращич, Г. Фефілова, М. Коновалова та ін.); навчання школярів за допомогою онлайн-платформ (Course Hero, EdEra, Moodle, Open edX, «Всеосвіта», «Гіпермаркет знань», «Тисяча журавлів» тощо); використання вчителями спільнот соціальних мереж як майданчиків передового досвіду та взаємонавчання («Ключ до Слова», «Лінгвістичні смаколики», «Методичні родзинки уроків зарубіжної літератури», «Словесники Донеччини»).

Водночас аналіз теорії та практики з досліджуваної проблеми дозволив виявити низку *суперечностей* між:

- соціальним замовленням сучасного інформаційного суспільства щодо впровадження в освітній процес технологій дистанційного навчання під час вивчення зарубіжної літератури та недостатнім рівнем розробленості науково-теоретичного забезпечення організації дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти;

- нагальною потребою здобувачів освіти в індивідуалізації навчання та реальним станом готовності вчителів до використання технологій дистанційного навчання;

- необхідністю впровадження дистанційних технологій навчання та обмеженістю матеріально-технічного й методичного забезпечення, що не дозволяють реалізувати ці технології.

Отже, актуальність проблеми та її недостатня наукова розробленість, потреба в системному дослідженні та необхідність подолати зазначені суперечності зумовили вибір теми дослідження **«Методика вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано в межах планової наукової теми кафедри методики викладання світової літератури НПУ ім. М. П. Драгоманова «Зміст і методика вивчення зарубіжної літератури за державними стандартами в умовах 11-річної загальноосвітньої школи» (реєстраційний № 0100U000046). Тему дисертації було затверджено вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 7 від 08 грудня 2015 року) та узгоджено в

Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 26 січня 2016 року).

Мета дослідження – науково обґрунтувати й експериментально апробувати методику вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання, перевірити педагогічні умови її ефективності.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність феномену «дистанційне навчання учнів старших класів зарубіжної літератури»; уточнити ключові дефініції дослідження: «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «технології дистанційного навчання», «предметна компетентність».
2. Визначити критерії, показники, схарактеризувати рівні сформованості предметної компетентності учнів старшої школи під час вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання.
3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання.
4. Розробити й перевірити ефективність моделі та експериментальної методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання.

Об'єкт дослідження – навчання зарубіжної літератури у старших класах закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – методика вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання буде ефективним, якщо реалізувати такі педагогічні умови: використання учасниками освітнього процесу основних форм і засобів комунікації; поєднання інноваційних та традиційних технологій навчання; взаємодія вчителя, учнів і батьків у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання.

Методи дослідження. *Теоретичні:* методи аналізу й синтезу, обробки та інтерпретації джерел (для вивчення психолого-педагогічних і науково-методичних праць за проблемою дослідження, нормативної бази в галузі освіти); методи порівняння, аналогії, систематизації та узагальнення (для формування теоретичних засад (методи індукції і дедукції)); *емпіричні:* спостереження за освітнім процесом, анкетування вчителів і учнів, методи діагностування (для визначення рівнів ефективності розробленої методики); педагогічний експеримент (для перевірки ефективності експериментальної методики); *статистичні:* математична обробка результатів дослідження за критерієм Фішера-Спедекора (для кількісного та якісного аналізу динамік змін у рівнях сформованості предметної компетентності учнів контрольних та експериментальних груп), визначення достовірності експериментальних результатів дослідження.

База дослідження. Експериментально-дослідну роботу проведено на базі шести закладів загальної середньої освіти Донецької, Луганської та Харківської областей. На різних етапах експерименту в ньому було задіяно 1113 учнів та 24 вчителі зарубіжної літератури, на формульованому етапі – 66 учнів старшої школи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено методику вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання; *визначено* сутність феномену «дистанційне навчання учнів старших класів зарубіжної літератури»; *уточнено* зміст понять «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «технології дистанційного навчання»; *поглиблено* розуміння специфіки літературного розвитку учнів старшої школи із залученням технологій віддаленого й безперервного доступу до навчального матеріалу; *визначено* й обґрунтовано педагогічні умови вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання (використання учасниками освітнього процесу основних форм і засобів комунікації; поєднання інноваційних та традиційних технологій навчання; взаємодія вчителя, учнів і батьків у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання); *схарактеризовано* рівні сформованості предметної компетентності учнів старшої школи на основі використання технологій дистанційного навчання зарубіжної літератури (високий, достатній, середній, низький); *розроблено* модель методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання. Набули подальшого розвитку теорія і методика вивчення зарубіжної літератури за допомогою інноваційно-інформаційних стратегій навчання.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні й упровадженні діагностувальної і формульовальної методик вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання (кейси електронних навчальних матеріалів, комплекс завдань для дистанційного навчання зарубіжної літератури учнів старшої школи, специфічні інноваційні прийоми навчання на основі методів (технік) фасилітації, моделі індивідуального освітнього маршруту, віртуального зошита, електронного читацького щоденника). Матеріали дослідження можуть бути використані під час дистанційного навчання учнів, упровадження елементів дистанційного навчання здобувачів освіти та в позаурочній діяльності вчителя-словесника; на курсах підвищення кваліфікації вчителів зарубіжної літератури в інститутах післядипломної педагогічної освіти, на заняттях з методики викладання літератури на філологічних факультетах педагогічних закладів вищої освіти, методик дистанційного навчання інших предметів тощо.

Матеріали дослідження **впроваджено** в Донецькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (довідка № 1032-1/01 від 23.10.2019 р., протокол № 11 від 22.10.2019 р.), Економіко-гуманітарному ліцеї № 8 імені Василя Стуса Краматорської міської ради Донецької області (довідка № 700 від 27.12.2019 р.), Добропільському навчально-виховному комплексі

«Спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 4 з поглибленим вивченням окремих предметів – дошкільний навчальний заклад» Добропільської міської ради Донецької області (довідка № 290 від 03.12.2019 р.), Новотроїцькій загальноосвітній школі І–ІІІ ступенів № 4 Волноваської районної ради Донецької області (довідка № 72 від 12.12.2019 р.), Барвінківській загальноосвітній школі І–ІІІ ступенів № 3 Барвінківської районної ради Харківської області (довідка № 156 від 12.11.2019 р.), Попаснянській гімназії № 20 Попаснянської районної ради Луганської області (довідка № 145 від 07.11.2019 р.), КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 29 Маріупольської міської ради Донецької області» (довідка № 190 від 25.12.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорено на міжнародній науковій конференції «Аналіз та інтерпретація художнього тексту: проблеми, стратегії, досліди» (м. Київ, 2018 р.); усеукраїнських науково-практичних конференціях: «Султанівські читання» (м. Івано-Франківськ, 2013 р.); «ІХ Короленківські читання» (м. Полтава, 2016 р.); «Актуальні проблеми літературної освіти в середній та вищій школі» (м. Київ, НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017 р.); «Проекти Творчого об'єднання «Соняшник» – місток до Нової української школи» (м. Запоріжжя, 2017 р.); «Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в середній та вищій школах» (м. Київ, НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019 р.); усеукраїнському круглому столі «Шкільна літературна освіта: вчора, сьогодні, завтра» (м. Київ, НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016 р.); ІХ Всеукраїнському фестивалі педагогічних ідей «Мій особистісно зорієнтований урок» (м. Червоноград, 2019 р.); усеукраїнському освітянському форумі «Шкільна реформа – вікно можливостей для кращого життя» (м. Харків, 2019 р.); міжрегіональній науково-методичній конференції «Актуальні проблеми професійної підготовки студентів-філологів до роботи у сучасному освітньому просторі» (м. Івано-Франківськ, 2016 р.); міжрегіональній науково-практичній конференції «Дистанційна освіта: регіональний вимір» (м. Краматорськ, 2017 р.).

Публікації. Основний зміст дисертації викладено у 19 працях, з них: 3 статті в наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних виданнях, 13 статей апробаційного характеру, з яких 7 – у співавторстві, 1 навчальний посібник у співавторстві.

Особистий внесок авторки в роботах у співавторстві полягає: в аналізі переваг створення здобувачами освіти творчих видів робіт з використанням мультимедійних засобів навчання [9]; у розробці видів кейсів індивідуальних освітніх маршрутів із зарубіжної літератури з прикладами вступних звернень та планів дій для учнів під час опрацювання певного кейсу [11]; в аналізі розвідок науковців і практиків щодо компетенцій та компетентностей особистості, ролі сучасного вчителя як тьютора, фасилітатора, наставника та спостерігача, який створює можливості для учнів застосувати отримані навички для здобуття нових знань [14]; в аналізі літератури щодо сутності й ролі педагогічних інновацій та інноваційної діяльності педагогічних працівників, критеріїв готовності вчителів до інноваційної педагогічної діяльності, зокрема й до

впровадження технологій дистанційного навчання [16]; у розробці завдань для програм самореалізації особистості щодо засвоєння матеріалу на різних етапах уроку зарубіжної літератури [7]; у розробці загальної концепції забезпечення дистанційної форми навчання учнів з тимчасово окупованих територій Донеччини та визначенні індивідуальної освітньої траєкторії учня-читача в умовах вивчення зарубіжної літератури з використанням дистанційних технологій [13]; у визначенні переваг дистанційного навчання та окресленні можливостей сервісів web 2.0 (онлайн-сервісів) щодо залучення школярів до взаємодії в індивідуальній, парній і груповій роботі у процесі вивчення творів зарубіжної літератури [12]; у розробці індивідуальних освітніх маршрутів із зарубіжної літератури [19].

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу (301 найменування, із них 10 – іноземними мовами), 7 додатків на 53 сторінках. У тексті вміщено 17 рисунків, 19 таблиць і 1 діаграма, що обіймають 8 сторінок основного тексту. Загальний обсяг роботи становить 325 сторінок, з яких 219 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу; розкрито наукову новизну здобутих результатів, їх практичне значення; подано відомості про апробацію і впровадження результатів наукового пошуку, структуру дисертації, публікації.

У **першому розділі** *«Теоретико-методологічні засади використання технологій дистанційного навчання у процесі вивчення зарубіжної літератури»* представлено стан проблеми вивчення зарубіжної літератури учнями старшої школи з використанням технологій дистанційного навчання, наукові підходи щодо трактування феномену «методика вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання»; розкрито зміст ключових понять дослідження – «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «дистанційне навчання учнів старшої школи зарубіжної літератури», «технології дистанційного навчання».

З'ясовано, що однією із суттєвих ознак модернізації сучасної школи є впровадження дистанційного навчання, яке значно розширює інформаційні межі навчального змісту окремого предмета й програмової теми, підвищує якість освітніх послуг. Дистанційну освіту визнано рівнозначною очній, заочній та екстернату (О. Веренич, В. Гриценко, В. Колос, С. Кудрявцева).

У процесі аналізу вивчення теорії і практики дистанційного навчання використані ідеї кіберкультури та сучасного медіавпливу на цифрове покоління учнів (Р. Айсіна, Т. Больбот, Г. Колосова, Т. Костенко, О. Мушинська, А. Нестерова, В. Плешаков, Г. Почепцов, О. Прудникова, О. Шайкіна, Л. Юр'єва та ін.); нового педагогічного мислення в освіті (Г. Васьківська, Т. Веретенко, О. Гагарін, С. Гончаренко, Г. Дегтярьова, Ю. Жук, І. Зязюн, В. Кремінь, В. Світлична, С. Титенко, Т. Чистіліна, А. Шевчук, Б. Шуневич та ін.); використання технологій дистанційного навчання (Ю. Біляй,

І. Блощинський, В. Бритвіна, І. Герасименко, В. Дьомкін, Г. Конюхова, Г. Можаяєва, Н. Параніна та ін.).

Базовим у дослідженні є положення про те, що «дистанційне навчання» – це форма організації освітнього процесу, у межах якого його учасники – учителі й учні – взаємодіють віддалено офлайн / онлайн. Особливість такого навчання зумовлена тим, що учні з різних причин (маючи обмежені фізичні можливості за станом здоров'я, перебуваючи з родиною на окупованих територіях, навчаючись за індивідуальним графіком під час підготовки до інтелектуальних чи спортивних змагань тощо) не можуть співпрацювати з учителем очно, але здатні виконувати завдання дистанційно, користуючись досягненнями сучасних інформаційних технологій.

Дистанційне навчання учнів старшої школи зарубіжної літератури розуміємо як форму організації здобуття літературної освіти, що базується на специфічній інтеграції сучасних технологій навчання і прикладної дидактики, інформаційно-комунікаційній взаємодії, віддаленому доступі до контенту, та загалом позитивно впливає на формування медіакомпетентності учасників освітнього процесу та професійний розвиток учителя-словесника.

Дистанційну освіту розглядаємо як можливість для учнів навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від закладу освіти в будь-який зручний час.

На основі монографічних праць науковців виокремлено різновиди дистанційного навчання (традиційне, е-дистанційне навчання); адаптовано до умов віддаленої взаємодії моделі змішаного навчання (їх елементи): модель обертання, гнучка модель «Flex», модель «самозмішування», збагачена віртуальна модель, модель «Автономна група», модель групи «Особистий вибір».

Технології дистанційного навчання визначаємо як сукупність методів, засобів і прийомів навчання, що, відповідно до окреслених завдань, адаптовані для здійснення освітнього процесу дистанційно.

Зокрема, у межах дистанційних технологій розглянуто потенціал педагогічних, інформаційних (В. Дьомкін і Г. Можаяєва), інформаційно-комунікаційних, мережевих, виробничих, кейс-технологій (Ю. Біляй), телевізійних, інтернет-технологій (І. Герасименко), адаптації інтерактивних та ігрових технологій, колективного групового навчання, ситуативного моделювання (І. Блощинський).

Отже, методика вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання розуміємо як сукупність взаємопов'язаних елементів (провідної ідеї, концептуальних підходів, змісту, принципів, методів, форм і технік навчання), що спрямовані на літературний розвиток учнів певних категорій, які здобувають освіту дистанційно.

Проведено *пошуково-розвідувальний* експеримент, під час якого здійснено аналіз підручників із зарубіжної літератури для учнів старшої школи, деяких освітніх онлайн-платформ, онлайн-спільнот учителів зарубіжної літератури; *проаналізовано* вміння вчителів і учнів використовувати ІКТ, технології дистанційного навчання; *з'ясовано* роль батьків в освітньому процесі старшокласників.

Проаналізовано навчальний електронний контент для учнів старшої школи із зарубіжної літератури на платформі «E-school. Дистанційне навчання в школі», визначено її *переваги* (доступність та індивідуалізація процесу навчання, можливість інтерактивного здобуття знань завдяки використанню сучасних інтернет-технологій, демократизація і універсалізація навчального діалогу на основі взаємодії всіх учасників освітнього простору «педагог-куратор ↔ учень ↔ батьки») та *недоліки* (ускладнена ідентифікація віддалених учнів, відсутність безпосереднього контакту між учнем і педагогом-куратором, низька якість навчально-методичних матеріалів та їх дидактичного потенціалу).

У **другому розділі** *«Методична система вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання»* теоретично обґрунтовано методичну систему вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання; окреслено можливості цифрових освітніх сервісів і ресурсів у системі дистанційного навчання зарубіжної літератури; схарактеризовано рівні сформованості предметної компетентності учнів старшої школи у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання.

Методична система вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання спрямована на літературний розвиток певних категорій школярів, а саме: які проживають у географічно віддалених і важкодоступних до закладів освіти населених пунктах; мають особливі освітні потреби; обдарованих учнів, які спроможні самостійно або/і прискорено засвоювати навчальний матеріал; здобувають освіту в надзвичайних умовах (карантин, окупація територій тощо). Її провідна ідея полягає в тому, що для школярів, які з різних об'єктивних і суб'єктивних причин повністю чи частково віддалені від очної співпраці з учителем, має бути створено таке сучасне освітнє середовище для вивчення найкращих творів світового красного письменства, що сприятиме їх особистісному й компетентнісному розвитку.

Реалізація провідної ідеї методичної системи вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання забезпечується концептуальними підходами, загальнодидактичними та специфічними принципами. Діяльнісний аспект взаємодії учасників освітнього процесу забезпечують функції методичної системи: когнітивна, комунікативна, аксіологічна, естетична, мотиваційна, рецептивна, корегувальна.

На основі прийнятої в методиці викладання літератури трифазової теорії сприйняття художнього твору (О. Ісаєва) визначено види діяльності вчителя і

учнів на докомунікативному (діагностика рівня літературного розвитку учнів певних категорій, методична підтримка вчителя, що працюватиме дистанційно), комунікативному (забезпечення повноцінного засвоєння навчального матеріалу із застосуванням ефективних методів, прийомів і технологій, спрямованих на індивідуальне засвоєння учнями програмових тем курсу, що віддалені від очної співпраці з учителем) та посткомунікативному (корегування з боку вчителя освітніх досягнень учнів за допомогою додаткових ефективних технологій дистанційного навчання, визначення перспектив для подальшого самостійного літературного розвитку школярів) етапах.

Процесуальну частину методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання розроблено на основі активного залучення традиційних (М. Кудряшов, Л. Мірошніченко) та специфічних методів навчання (І. Хижняк). У межах класифікації традиційних методів навчання літератури модифіковано прийоми вчителя і види навчальної діяльності учнів: читання з різними видами інтерактивних коментарів, ведення електронного читацького щоденника, аудіо-, відеозапис читання в особах, за ролями, інтерактивна схема-конспект, словникова робота у вікісередовищі, «сліпа» (голосова) дискусія, чат (форум)-діалог / дискусія, індивідуальна бесіда (консультація), групова бесіда (консультація), редагування текстів творів з додаванням різного виду коментарів тощо.

Уперше для умов базової освіти адаптовано використання специфічних інноваційних прийомів навчання на основі методів (технік) фасилітації, (О. Близнюкова, А. Болотова, Н. Кошечко, О. Мартинова, К. Шевченко та ін.), спрямованих на посилення комунікативної взаємодії у процесі групової дослідницької діяльності учнів-читачів, що технічно забезпечуються групою програм для голосового й текстового спілкування (чату) Teamspeak, Mumble, Ventrilo, Discord тощо): «світове кафе» («World Café») – пошук, аналіз та узагальнення навчальної інформації за визначеною проблемою чи напрямом, обмін думок, відпрацювання рішень і алгоритмів дій учасниками освітнього процесу; «відкритий простір» («Open Space Technology») – інноваційне й ефективне методичне рішення щодо проведення позаочних навчальних дискусій на основі дії «закону мобільності»; «динамічна фасилітація» («Dynamic facilitation») – напрацювання прогресивних ідей, що фіксуються та узагальнюються впродовж одного чи декількох циклів; «вихід за межі» («Work Out») – спрямовано на вироблення групою старшокласників певного творчого продукту, реалізується поетапно: вступ, мозковий штурм, розробка плану дій щодо реалізації обраних ідей, «мурашник».

У дослідженні визначено *педагогічні умови* вивчення зарубіжної літератури у старшій школі із застосуванням технологій дистанційного навчання: використання учасниками освітнього процесу основних форм і засобів комунікації; поєднання інноваційних та традиційних технологій навчання; взаємодія вчителя, учнів і батьків у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання.

У контексті дослідження *предметну компетентність* учнів старшої школи розглядаємо як результат сформованості знань із зарубіжної літератури,

навичок володіння ІКТ; умінь самостійно здобувати та застосовувати інформацію з онлайн-джерел, виконувати навчальні завдання в інтернеті (зокрема й дистанційно), отримувати нові та більш ґрунтовні знання самостійно, працювати індивідуально та в команді; здатності до рефлексії та креативного мислення, усвідомлення ціннісного потенціалу художнього твору.

Для об'єктивного оцінювання знань учнів старшої школи визначено чотири критерії з показниками рівнів вивчення зарубіжної літератури: *мотиваційно-знаннєвий* (зацікавленість учнів здобувати інформацію з онлайн-джерел; здатність виконувати навчальні завдання в інтернеті (зокрема й дистанційно), *діяльнісно-операційний* (здатність опрацьовувати різноманітні джерела інформації, отримувати нові та більш ґрунтовні знання самостійно; здатність працювати індивідуально та в команді); *творчо-рефлексивний* (здатність до креативного мислення, здатність до рефлексії та застосування здобутої інформації); *ціннісно-предметний* (здатність до визначення ціннісного потенціалу художнього твору, здатність до аналізу та інтерпретації твору).

На основі визначення критеріїв та показників окреслено й *рівні сформованості предметної компетентності* учнів старшої школи під час вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання: високий, достатній, середній, низький.

Високий рівень: учні самостійно здобувають інформацію з онлайн-джерел; вільно орієнтуються у хмарних засобах навчання, опрацьовують різноманітні джерела інформації, щоб отримати нові та більш ґрунтовні знання самостійно; виконують навчальні завдання в інтернеті (зокрема й дистанційно); використовують засвоєні факти для виконання нестандартних завдань, рефлексії та застосування здобутої інформації; самостійно формулюють проблему й обирають способи її розв'язання; виявляють творчі здібності, здатність до перенесення набутих знань та вмінь на нестандартні ситуації; використовують можливості ІКТ для кращого засвоєння навчального матеріалу; добре володіють матеріалом, навичками аналізу та інтерпретації художнього твору; уміють працювати індивідуально та в команді; розуміють ціннісний потенціал художнього твору, виявляють ціннісно-оцінне ставлення до мистецького слова.

Достатній рівень: учні під керівництвом учителя-тьютора опрацьовують інформацію з онлайн-джерел, орієнтуються у хмарному середовищі за допомогою інструкцій та/або однокласників, батьків; різноманітні джерела інформації використовують для здобуття базових знань з навчальної теми; злагоджено працюють у команді та індивідуально; виконують комплекс завдань у межах визначеного функціоналу; володіють матеріалом і навичками аналізу літературного твору, складають порівняльні характеристики, добирають аргументи для доведення власних міркувань, самостійно застосовують знання у стандартних ситуаціях; уміють виконувати певні операції з використанням ІКТ за алгоритмом, який їм надає вчитель (зміст та умови виконання можуть бути змінені); творчо втілюють результати своєї роботи у власних медіапродуктах на основі наданих зразків.

Середній рівень: учні під керівництвом учителя-тьютора опрацьовують інформацію з онлайн-джерел, потребують допомоги в роботі з джерельною базою та програмними засобами, зокрема сервісами веб 2.0; хаотично (безсистемно, іноді сумбурно) володіють хмарними технологіями – без усвідомлення навчального призначення контенту та його зв'язків з літературою; читацька та медійна культури слабо розвинені; не в повному обсязі виконують навчальні завдання в інтернеті (зокрема й дистанційно); ознайомлені зі змістом твору, проте не аналізують, а лише переказують деякі частини; характеризують головних героїв; фрагментарно висловлюють власну оцінку; повторюють інформацію, операції, дії, засвоєні під час навчання, здатні виконувати завдання за зразком; потребують ситуативної консультативної підтримки від учителя-тьютора, однокласників, батьків; у командній співпраці чи індивідуально виконують нескладні завдання та в межах визначеного функціоналу.

Низький рівень: учні під керівництвом учителя-тьютора опрацьовують інформацію з пропонованих онлайн-джерел; потребують постійної допомоги в роботі з джерельною базою та програмними засобами, сервісами веб 2.0; виявляють труднощі в осмисленні та оцінці навчального матеріалу та за допомогою вчителя спрощено відтворюють зміст вивченого в певній послідовності; виконують елементарні навчальні завдання в інтернеті (зокрема й дистанційно) лише за наданим зразком; у командній співпраці чи індивідуально фрагментарно виконують нескладні завдання; потребують системної (постійної) консультативної допомоги від учителя-тьютора, однокласників, батьків; називають на репродуктивному рівні жанр твору; упізнають літературний факт за описом або визначенням; віртуальне середовище учнями сприймається переважно як ігрове, а не навчальне; читацька та медійна культури не сформовані.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що більшість учнів старшої школи перебували на середньому (47,5 % учнів експериментальної групи (ЕГ) та 45,6 % – контрольної групи (КГ) і низькому (27,5 % респондентів ЕГ та 29,5 % – КГ) рівнях; достатній рівень виявлено у 23,1 % учнів ЕГ та 24,1 % – КГ; високий – у 1,9 % учнів ЕГ та 0,8 % КГ.

У третьому розділі *«Експериментальна методика вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання»* з'ясовано зміст, мету, завдання експериментального навчання; розроблено його програму; описано й проаналізовано перебіг та організаційно-технологічне забезпечення формульованого експерименту; надано порівняльну характеристику результатів експериментально-дослідного навчання та їх узагальнення; доведено ефективність запропонованої моделі методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання.

Формувальному етапу експерименту передував *пропедевтичний* етап, що передбачав роботу з учнями під час вивчення зарубіжної літератури за змішаною формою навчання, розробку методичного супроводу щодо реалізації педагогічних умов з опорою на методичну систему вивчення зарубіжної

літератури учнями старшої школи з використанням технологій дистанційного навчання; роботу з батьками (консультації «Як підготувати учня до роботи в дистанційному форматі», «Організація робочого місця дитини вдома», «Роль батьків у навчальному процесі»; проведення відкритого уроку, розробка інформаційної пам'ятки для батьків щодо організації освітнього процесу в дистанційному форматі). З учителями зарубіжної літератури було проведено тренінги, під час яких обговорювались питання щодо ефективного використання дистанційної форми організації освітнього процесу, оволодіння хмаро орієнтованими технологіями навчання, використання здоров'язбережувальних технологій під час дистанційного навчання учнів; ділові ігри: «Навчаємо дистанційно», «Навчаємося дистанційно».

До кожного уроку (відповідно до етапів вивчення літературного твору) розроблено комплекс завдань із зарубіжної літератури трьох типів: актуалізувальні (на етапах підготовки до сприйняття і безпосереднього читання тексту твору), формувальні (на етапах підготовки та аналізу художнього твору), констатувальні (на підсумкових етапах роботи з літературними творами) (за О. Дем'яненко).

На *формуальному* етапі розроблено модель методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання (див. рис.), яка охоплювала такі взаємопов'язані етапи: збагачувальний, діяльнісний, творчий, ціннісний. На кожному етапі дослідження було використано відповідні форми, методи і прийоми навчання, а також комплексно реалізовано окреслені педагогічні умови.

Метою першого, *збагачувального* етапу було озброєння учнів системою знань із зарубіжної літератури та вміннями користуватися ІКТ. *Формами та методами* на цьому етапі були: е-урок, урок-презентація, віртуальна екскурсія, урок-подорож, самостійна робота; опрацювання текстів вікіпедії, словникова робота у вікісередовищі, читання з різними видами інтерактивних коментарів, робота з онлайн-дошкою, ментальною картою, індивідуальним освітнім маршрутом за біографією та творчістю письменника, розв'язування онлайн-кросворду, створення сторінки письменника / героя в соціальній мережі, ведення віртуального читацького щоденника, відвідування віртуальних музеїв і сайтів письменників, перегляд буктрейлерів, презентацій, відеороликів, артвідео, навчальних відеоматеріалів тощо. Учні опановували літературно-мистецькі явища, основні віхи життєвого та творчого шляху письменників, риси їхнього індивідуального стилю, зміст програмових творів зарубіжної літератури; відомості про відомих українських перекладачів; поняття теорії літератури; давали характеристику літературно-мистецьких епох.

Другий етап *формуального експерименту* – *діяльнісний*. Його мета – самостійне опрацювання різноманітних джерел інформації, формування вмінь і навичок практичного застосування набутих знань, роботи в команді та індивідуально; занурення в активну взаємодію за допомогою написання коментарів до виконаних робіт однокласників. Використовували такі форми й методи навчання: онлайн-консультація, практична робота, самостійна робота, урок розвитку зв'язного мовлення, фасилітаційна сесія; робота з інтерактивним

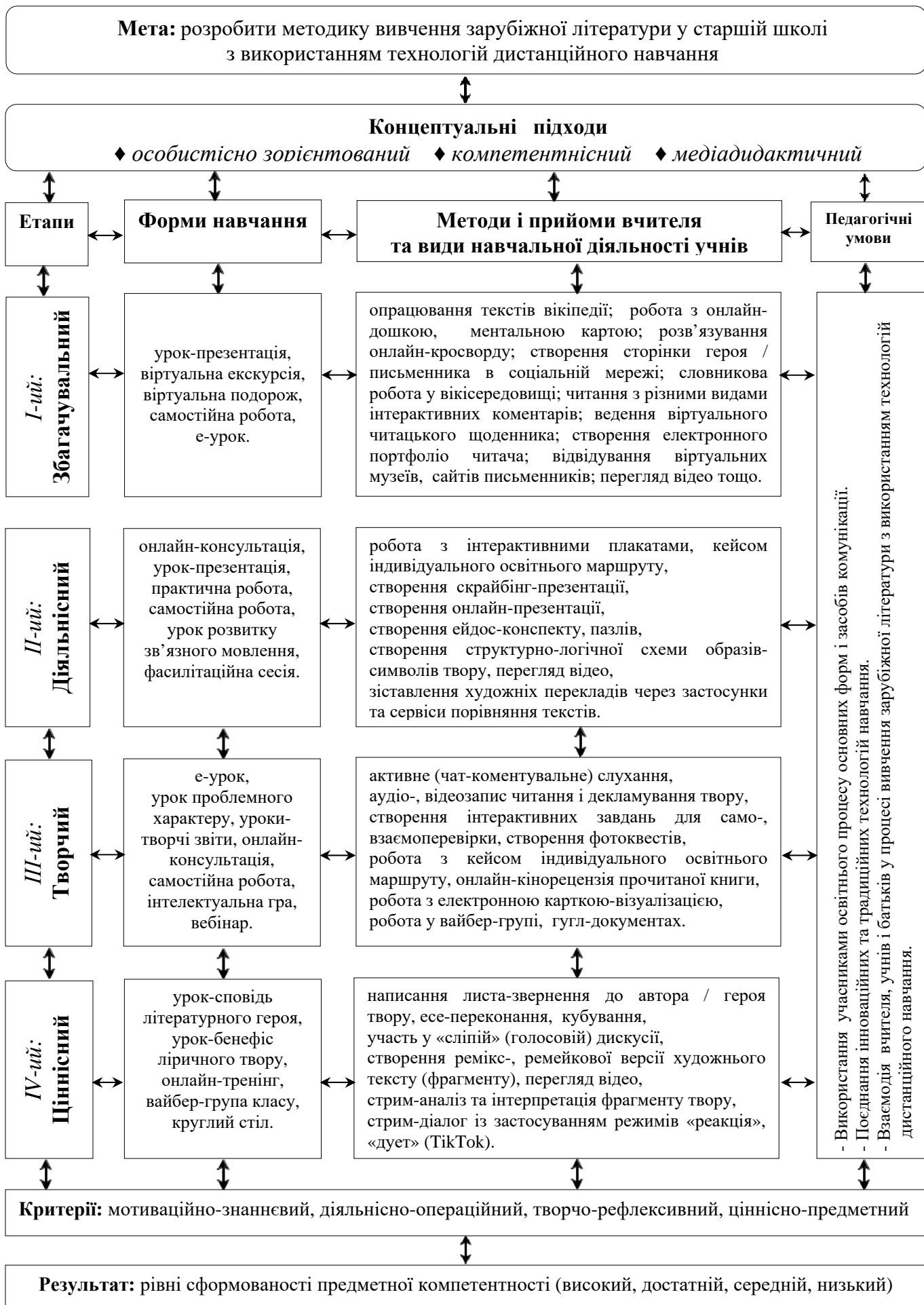

Рис. Модель методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання

плакатом, електронною карткою-візуалізацією, кейсом індивідуального освітнього маршруту; створення онлайн-презентації, скрайбінг-презентації, структурно-логічної схеми образів-символів твору, ейдос-конспекту, пазлу; зіставлення художніх перекладів через застосунки та сервіси порівняння текстів тощо.

На третьому, *творчому* етапі проводилася робота щодо розвитку креативного мислення учнів, здатності до рефлексії та вміння застосовувати здобуту інформацію під час виконання навчальних завдань. Форми й методи цього етапу: е-урок, урок проблемного характеру, урок-творчий звіт, онлайн-консультація, самостійна робота, інтелектуальна гра, вебінар; робота у вайбер-групі, з гугл-документами, з електронною карткою-візуалізацією, індивідуальним освітнім маршрутом; активне (чат-коментувальне) слухання; аудіо-, відеозапис читання і декламування твору; створення інтерактивних завдань для само-, взаємоперевірки; створення фотоквестів, онлайн-кінорецензії прочитаної книги тощо.

Четвертий етап формувального експерименту – *ціннісний*. Його мета – формування вмінь аналізувати та інтерпретувати художні твори, визначати їх ціннісний потенціал. На цьому етапі експерименту було задіяно такі форми й методи: урок-сповідь літературного героя, урок-бенефіс ліричного твору, тренінг у додатку Zoom, вайбер-групі класу, круглий стіл, написання листа-звернення до автора / героя твору, есе-переконання; кубування; «сліпа» (голосова) дискусія; створення ремікс-, ремейкової версії художнього тексту (фрагменту); стрим-аналіз та інтерпретація фрагменту художнього твору; стрим-діалог із застосуванням режимів «реакція», «дуєт» (TikTok).

На прикінцевому етапі формувального експерименту визначено рівні сформованості предметної компетентності учнів експериментальної та контрольної груп у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання (див. табл.).

Таблиця

Порівняльні дані рівнів сформованості предметної компетентності учнів старшої школи у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання, %

Рівні	Групи			
	Констатувальний етап, %		Прикінцевий етап, %	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Високий	1,9 %	0,8 %	15,6 %	8,9 %
Достатній	23,1 %	24,1 %	46,9 %	26,5 %
Середній	47,5 %	45,7 %	28,2 %	35,2 %
Низький	27,5 %	29,4 %	9,3 %	29,4 %

Як бачимо з таблиці, на прикінцевому етапі дослідження виявлено суттєві позитивні зміни щодо рівнів сформованості предметної компетентності учнів старшої школи у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання в *експериментальній* групі: високого рівня досягли 15,6 % респондентів (було 1,9 %), на достатньому рівні стало

46,9 % старшокласників (було 23,1 %), на середньому рівні опинилося 28,2 % респондентів (було 47,5 %), на низькому рівні залишилося 9,3 % учнів старшої школи (було 27,5 %). В учнів *контрольної* групи виявлено незначні позитивні зміни. Показники рівнів сформованості предметної компетентності учнів старшої школи розподілилися так: високий – 8,9 % (було 0,8 %), достатній – 26,5 % (було 24,1 %), середній – 35,2 % (було 45,7 %), низький – залишився без змін (29,4 %).

Для статистичної перевірки результатів проведено математичну обробку експериментальних даних за багатофункціональним критерієм Фішера-Спедекора. Одержані результати засвідчили, що за рівнями сформованості предметної компетентності учнів старшої школи в *експериментальній* групі виявлено суттєві зміни за всіма критеріями: мотиваційно-знанневим ($\Delta F = 0,21$), діяльнісно-операційним ($\Delta F = 0,3$), творчо-рефлексивним ($\Delta F = 0,5$) та ціннісно-предметним ($\Delta F = 0,18$). За творчо-рефлексивним критерієм ($\Delta F = 0,5$) отримали максимальне значення Δ критерію Фішера-Спедекора, що підтверджує значні позитивні результати щодо сформованості рівнів предметної компетентності респондентів.

Отже, статистичний аналіз підтвердив валідність результатів експерименту, засвідчив ефективність розробленої моделі та методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в розробленні, науковому обґрунтуванні педагогічних умов, моделі, змісту та методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання.

1. Визначено сутність феномену «методика вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання», який розуміємо як сукупність взаємопов'язаних елементів (провідної ідеї, концептуальних підходів, змісту, принципів, методів, форм і технік навчання), що спрямовані на літературний розвиток учнів певних категорій, які здобувають освіту дистанційно.

Дистанційне навчання розглядається як форма організації освітнього процесу, у межах якого його учасники – учителі й учні – взаємодіють віддалено офлайн / онлайн, а поняття «дистанційна освіта» трактується як можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від закладу освіти в будь-який зручний час.

Дистанційне навчання учнів старшої школи зарубіжної літератури визначаємо як форму організації здобуття літературної освіти, що базується на специфічній інтеграції сучасних технологій навчання і прикладної дидактики, інформаційно-комунікаційній взаємодії, віддаленому доступі до контенту, та загалом позитивно впливає на формування медіакомпетентності учасників освітнього процесу і професійний розвиток учителя-словесника.

Технології дистанційного навчання розуміємо як сукупність методів, засобів і прийомів навчання, що, відповідно до окреслених завдань, адаптовані для здійснення освітнього процесу дистанційно.

Предметну компетентність учнів старшої школи в контексті дослідження розглядаємо як результат сформованості знань із зарубіжної літератури, навичок володіння ІКТ; умінь самостійно здобувати та застосовувати інформацію з онлайн-джерел, виконувати навчальні завдання в інтернеті (зокрема й дистанційно), отримувати нові та більш ґрунтовні знання самостійно, працювати індивідуально та в команді; здатності до рефлексії та креативного мислення, усвідомлення ціннісного потенціалу художнього твору.

2. Визначено критерії та показники сформованості предметної компетентності учнів старшої школи під час вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання: мотиваційно-знаннєвий з показниками – зацікавленість учнів здобувати інформацію з онлайн-джерел, здатність виконувати навчальні завдання в інтернеті (зокрема й дистанційно); діяльнісно-операційний з показниками – здатність опрацьовувати різноманітні джерела інформації, отримувати нові та більш ґрунтовні знання самостійно, здатність працювати індивідуально та в команді; творчо-рефлексивний з показниками – здатність до креативного мислення, здатність до рефлексії та застосування здобутої інформації; ціннісно-предметний з показниками – здатність до визначення ціннісного потенціалу художнього твору, здатність до аналізу та інтерпретації твору. Відповідно до критеріїв і показників схарактеризовано рівні сформованості предметної компетентності учнів старшої школи під час вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання: високий, достатній, середній, низький.

3. Педагогічними умовами вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання обрано: використання учасниками освітнього процесу основних форм і засобів комунікації; поєднання інноваційних та традиційних технологій навчання; взаємодія вчителя, учнів і батьків у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання.

4. Розроблено й апробовано експериментальну методикау вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання. У процесі експериментальної роботи використано такі форми, методи та види навчальної діяльності: онлайн-консультації, кейси індивідуальних освітніх маршрутів, інтерактивні плакати, читання з різними видами інтерактивних коментарів, аудіо-, відеозапис читання в особах, за ролями, інтерактивна схема-конспект, словникова робота у вікісередовищі, «сліпа» (голосова) дискусія, чат (форум)-діалог / дискусія, індивідуальна бесіда (консультація), групова бесіда (консультація), зіставлення художніх перекладів на базі застосунків і сервісів порівняння текстів тощо.

5. Експериментально доведено, що впровадження запропонованої моделі та методикау вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання з комплексним упровадженням визначених педагогічних умов позитивно вплинуло на ефективність цього процесу.

За результатами прикінцевого етапу дослідження виявлено, що в учнів старшої школи *експериментальної* групи відбулися суттєві позитивні зміни в рівнях сформованості предметної компетентності: високий рівень збільшився з 1,9 % до 15,6 %, достатній – з 23,1 % до 46,9 %, середній зменшився з 47,5 % до 28,2 %, низький – з 27,5 % до 9,3 %. В учнів *контрольної* групи виявлено незначні позитивні зміни: високого рівня досягли 8,9 % (було 0,8 %), достатнього – 26,5 % (було 24,1 %), на середньому рівні стало 35,2 % (було 45,7 %), низький рівень залишився без змін – 29,4 % респондентів.

Виконане дослідження не претендує на вичерпне висвітлення всіх аспектів проблеми вивчення зарубіжної літератури учнів старшої школи з використанням технологій дистанційного навчання, а відкриває перспективи для подальших наукових пошуків у цій царині, а саме: розробка методики вивчення зарубіжної літератури учнів основної школи з використанням технологій дистанційного навчання, методик дистанційного навчання інших предметів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях України

1. Гарна С. Ю. Інтерактивний плакат як один із засобів дистанційного навчання зарубіжної літератури. *Наукова скарбниця освіти Донеччини* : наук.-метод. журн. 2017. № 3. С. 33–37.

2. Гарна С. Ю. Організація уроку зарубіжної літератури в системі дистанційного навчання школярів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 62. № 6. С. 47–57. URL : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1823/1280>.

3. Гарна С. Сайт і блог учителя зарубіжної літератури як інструментарій професійної діяльності педагога в системі дистанційного навчання учнів. *Нова педагогічна думка* : наук.-метод. журн. 2019. № 2 (98). С. 88–92.

Статті в зарубіжних фахових виданнях

4. Гарна С. Ю. Формування професійної компетентності вчителя-словесника в контексті дистанційного навчання школярів. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe* : East European Scientific Journal. 2019. № 12 (52). Р. 60–65.

5. Гарна С. Ю. Психолого-педагогічні засади дистанційної літературної освіти українських школярів. *Virtus* : Scientific Journal / Editor-in-Chief M. A. Zhurba. 2019. November, № 38. Р. 92–96.

Статті в інших виданнях

6. Гарна С. Ю. Ідеї жахливіші, ніж пістолети! За оповіданням Генріха Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...» : комплексна система завдань. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2014. № 5. С. 34–37.

7. Соколова Т. Є., Гарна С. Ю. Удосконалення літературної освіти школяра за допомогою програм самореалізації особистості. *Султанівські читання. Актуальні проблеми літературознавства в компаративних вимірах. (На пошану пам'яті доктора філологічних наук, професора М. В. Теплінського та доктора філологічних наук, професора В. Г. Матвіїшина)*. Readings in Honour of

Sultanov. Topical Problems of Literary Studies in Comparative Dimensions. Issue III : зб. ст. / редкол. : І. В. Козлик (голова) й ін. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. Вип. 3. С. 345–352.

8. Гарна С. Ю. Самореалізація особистості учня шляхом створення оптимального освітнього середовища на уроках світової літератури. *Всесвітня література в школах України*. 2015. № 1–2. С. 2–5.

9. Щербатюк В. С., Гарна С. Ю. Творчі роботи різних жанрів і форм на практичних заняттях із літературознавчих дисциплін. *Conference Proceedings of the International Scientific Internet-Conference Modern Problems of Improve Living Standards in a Globalized World*. Opole–Berdyansk–Slavyansk, 2016. P. 419–424. (Electronic edition).

10. Гарна С. Ю. Індивідуалізація освітнього простору учня на уроках зарубіжної літератури. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2016. № 1. С. 23–25.

11. Гарна Світлана, Щербатюк Вікторія. Кейси індивідуальних освітніх маршрутів як спосіб організації дистанційного навчання із зарубіжної літератури. *Актуальні проблеми професійної підготовки студентів-філологів до роботи в сучасному освітньому просторі* : зб. ст. / редкол. : І. В. Козлик (голова) й ін. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. Вип. 1. С. 115–122.

12. Гарна С. Ю., Щербатюк В. С., Ціко І. Г. Сервіси WEB 2.0 як засіб організації дистанційного навчання із зарубіжної літератури. *Дистанційна освіта : регіональний вимір* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Краматорськ, 05 квітня 2017 р.). Слов'янськ : Витоки, 2017. С. 29–35.

13. Гарна С. Ю., Ціко І. Г. Від педагогічної майстерності – до рівня мистецтва. *Вчити – значить вселяти надію. Освітній дороговказ на 2016–2017 навчальний рік* : науково-методичні рекомендації щодо організації освітньої роботи у 2016–2017 навчальному році / упоряд. С. І. Макаренко. Слов'янськ : Витоки, 2016. С. 119–129.

14. Гарна Світлана, Щербатюк Вікторія. Нова українська школа : візія та місія вчителя-словесника для формування ключових компетентностей випускника ХХІ століття. *Школа – майстерня майбутнього. Освітній дороговказ на 2018–2019 навчальний рік* : науково-методичні рекомендації щодо організації освітньої роботи у 2018–2019 навчальному році / за заг. ред. С. І. Макаренко. Краматорськ : Витоки, 2018. С. 113–120.

15. Гарна С. Ю. Урок літератури – це урок творчості. *Освіта України*. 2018. № 40. С. 13.

16. Гарна Світлана, Щербатюк Вікторія. Інноваційний інструментарій професійної компетентності вчителя-словесника Нової української школи. *Нова українська школа : вчимося вчити по-новому. Освітній дороговказ на 2019–2020 навчальний рік* : науково-методичні рекомендації щодо організації й супроводу освітньої роботи у 2019–2020 навчальному році / за заг. ред. С. І. Макаренко. Краматорськ : Витоки, 2019. С. 77–84.

17. Гарна С., Щербатюк В., Ціко І. Нові виклики – інноваційні рішення. *Освіта Донеччини : гнучка, інноваційна, якісна. Дорожня карта на 2020–2021 навчальний рік* : науково-методичні рекомендації щодо організації

й супроводу освітньої роботи у 2020–2021 навчальному році / за заг. ред. Т. В. Колган. Краматорськ : Інформаційно-видавничий відділ, 2020. С. 109–122.

18. Гарна Світлана. Віртуальний зошит як засіб дистанційного навчання учнів зарубіжної літератури. *Всесвітня література в школах України*. 2020. № 3. С. 18–26.

Навчальний посібник

19. Гарна С. Ю., Козієва В. В. Формування предметних компетентностей. Зарубіжна література : індивідуальні освітні маршрути. 7 клас : збірник комплексних завдань : навч. посіб. Київ : Оріон, 2019. 112 с. : іл.

АНОТАЦІЇ

Гарна С. Ю. Методика вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (зарубіжна література). – Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2020.

Дисертація присвячена проблемі вивчення методики зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання.

У дослідженні визначено сутність феномену «методика вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання», розроблено критерії (мотиваційно-знаннєвий, діяльнісно-операційний, творчо-рефлексивний, ціннісно-предметний) з відповідними показниками; схарактеризовано рівні сформованості предметної компетентності учнів старшої школи під час вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання (високий, достатній, середній, низький).

Науково обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання (використання учасниками освітнього процесу основних форм і засобів комунікації; поєднання інноваційних та традиційних технологій навчання; взаємодія вчителя, учнів і батьків у процесі вивчення зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання).

Уточнено ключові дефініції дослідження: «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «дистанційне навчання учнів старшої школи зарубіжної літератури», «технології дистанційного навчання», «предметна компетентність».

Розроблено й апробовано модель експериментального навчання зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання, яка реалізовувалася за такими взаємопов'язаними етапами: збагачувальний, діяльнісний, творчий, ціннісний.

Розроблено й упроваджено діагностувальну та експериментальну методики вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання.

У процесі експериментальної роботи використано такі форми, методи та види навчальної діяльності: онлайн-консультації, кейси індивідуальних освітніх маршрутів, інтерактивні плакати, читання з різними видами інтерактивних коментарів, аудіо-, відеозапис читання в особах, за ролями, інтерактивна схема-конспект, словникова робота у вікісередовищі, «сліпа» (голосова) дискусія, чат (форум)-діалог / дискусія, індивідуальна бесіда (консультація), групова бесіда (консультація), зіставлення художніх перекладів на базі застосунків і сервісів порівняння текстів тощо.

Експериментально доведено, що запропонована методика вивчення зарубіжної літератури у старшій школі з використанням технологій дистанційного навчання спрямовує здобувачів освіти на активізацію пізнавальної діяльності, забезпечує високу якість засвоєння програмового матеріалу, сприяє розвитку творчих здібностей, формуванню ключових компетентностей, активному читанню і комунікаціям, умінню знаходити, аналізувати та застосовувати нову інформацію, визначати перспективи для подальшого самостійного літературного розвитку.

Ключові слова: методика, зарубіжна література, учні старшої школи, дистанційна освіта, дистанційне навчання, електронний урок, кейси матеріалів, віртуальний зошит, електронні освітні ресурси, предметна компетентність.

SUMMARY

Harna S.Yu. Methodology of Studying Foreign Literature in High School Using Distance Learning Technologies. – The Manuscript.

The dissertation for the degree of a candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Teaching (Foreign Literature). – V.O. Sukhomlynskyi National University of Mykolaiv. – Mykolaiv, 2020.

The thesis is devoted to the problem related to foreign literature teaching methodology in high school with the use of distance learning techniques.

The essence of the term “methodology of studying foreign literature in high school using distance learning technologies” has been clarified; the criteria (motivational - knowledge-based, activity orientated – operational, creative-reflexive, value – subject-matter) with relevant indicators have been developed. High students’ skill levels of subject-matter competence with the use of distance learning techniques in the process of teaching Foreign Literature (high, sufficient, average, low levels) have been characterized.

Pedagogical conditions of foreign literature teaching with the use of distance learning techniques in high school have been scientifically substantiated and experimentally tested (the usage of the main forms and means of communication by the subjects of educational process; combining traditional and innovative teaching techniques; a teacher-student-parent interaction in the course of Foreign Literature teaching with the use of distance learning techniques).

The key definitions have been clarified: “distance learning”, “distance education”, “Foreign Literature distance teaching of high school students”, “distance teaching techniques”, “subject-matter competence in a discipline”.

The experimental model of teaching Foreign Literature in high school with the use of distance learning techniques has been developed according to the four interconnected (enriching, active, creative, value) stages.

The diagnostic and experimental methodology of teaching Foreign Literature with the use of distance learning techniques in high school has been developed and implemented.

In the course of experimental work such forms, methods and kinds of activities have been used: online tutorials, individual educational resources, interactive posters, reading with various kinds of interactive comments, audio/video recording role plays, interactive tables and charts, vocabulary work in Wiki-environment, “blind” discussions, chat forums/dialogues/discussions, individual/group discussions/tutorials, comparative online-based applications and services.

It is experimentally proved that the proposed methodology of teaching Foreign Literature with the use of distance learning techniques in high school aims the learner at cognition intensification: ensures the quality of learning, promotes creative abilities development, active reading and communication, abilities to search for and analyze new information, set goals for further independent literature development.

Key words: methodology, foreign literature, high school students, distance education, distance learning, e-lesson, cases, online notebook, online educational resources, subject-matter competence in a discipline.

Підп. до друку 16.11.2020. Формат 60×84/16.

Обл.-вид. арк. 0,9. Ум. друк. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Зам. 1611-1.

Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.

54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.

Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.